

INDICATOR: FINANCIËLE EN ADMINISTRATIEVE STEUNMAATREGELEN VOOR BODEMONDERZOEK EN BEHANDELINGSWERKEN VAN VERONTREINIGDE BODEMS

THEMA: BODEM

1 BELANG VAN DE INDICATOR EN ELEMENTEN VOOR INTERPRETATIE

Vraag achter de indicatoren:

De bodempremie

Hoeveel premies heeft het Brussels Gewest, bij weesverontreiniging of bij afwezigheid van verontreiniging, al toegekend voor de uitvoering van bodemonderzoeken en de werken voor de behandeling van de verontreinigde bodems aan de verplichtinghouders? Wat is het totaalbedrag van deze toegekende premies en hoe zijn deze premies verdeeld over de verschillende soorten studies en behandelingswerken?

BOFAS

Hoeveel geldige aanvragen werden ontvangen voor terreinen in het Brussels Gewest voor de uitvoering van bodemonderzoeken en/of saneringen met de steun van BOFAS of voor terugbetalingen van het BOFAS-fonds?

Promaz

Hoeveel geldige aanvragen werden ontvangen voor terreinen in het Brussels Gewest voor de uitvoering van saneringen met de steun van Promaz of voor terugbetalingen?

Publieke behandeling

Hoeveel terreinen konden reeds genieten van de ondersteuning van het mechanisme van de publieke behandeling voor de uitvoering van bodemonderzoeken en/of bodembehandelingswerken? Wat is het totale bedrag dat werd besteed voor de publieke behandeling?

De aankoopcentrale voor bodemonderzoeken

Hoeveel projecten werden gesteund door de aankoopcentrale en welk budget werd hieraan besteed?

De PFAS-campagnes

Hoeveel percelen werden reeds onderzocht voor PFAS in Brussel en op hoeveel percelen werd een verontreiniging met PFAS vastgesteld?

Context van de indicator:

Op het sterk verstedelijkte en in het verleden door industrie getekende Brusselse grondgebied vinden er - en vinden er nog steeds - activiteiten plaats, die aan de basis liggen van bodem- en/of grondwaterverontreinigingen. Naast de industriële activiteiten zijn ook het storten van stadsafval, lekkende rioleringen, activiteiten van kmo's (garages, tankstations, drukkerijen, droogkuis, ...) en de huisvesting (gebruik van pesticiden, lekkende tanks, ...) en andere activiteiten risicovol voor de vervuiling van de Brusselse bodem. Deze verontreinigingen vormen een risico voor de volksgezondheid

(bv. aantasting van de waterbronnen door infiltratie van verontreinigende stoffen in waterlopen of watervoerende lagen, aantasting van de bodems die gebruikt worden voor de voedselproductie, vervuiling van de bodems van speelpleinen, enz.) en voor de ecosystemen (bv. verontreiniging van groene ruimten en gebieden met hoge biologische waarde, verontreinigende stoffen die zich verplaatsen naar het oppervlakte- en het grondwater,...).

De Brusselse *bodemordonnantie* of de ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems, gewijzigd op 23 juni 2017 en 6 mei 2021, omkadert en bepaalt de verplichtingen inzake de behandeling en het beheer van (potentieel) verontreinigde terreinen (zie de methodologische fiche over de identificatie en behandeling van de verontreinigde bodems). Volgens de gegevens van de inventaris van de bodemtoestand heeft deze verplichting betrekking op meer dan 11.000 kadastrale percelen (zie Inventaris van de bodemtoestand). Bodemonderzoeken en -behandelingswerken kunnen een niet-verwaarloosbare kost betekenen voor de personen die geacht worden ze uit te voeren, voornamelijk de eigenaars en/of exploitanten van de terreinen. Deze zijn bovendien niet noodzakelijkerwijs verantwoordelijk voor de (mogelijke) verontreiniging van de site. Daarom telt het Brusselse grondgebied op dit ogenblik tal van verontreinigde of potentieel verontreinigde terreinen, waarvan de sanering en het hergebruik afgeremd of belemmerd worden door de hoge kosten voor de identificatie en behandeling van de eventuele verontreinigingen die er worden aangetroffen. Dit heeft niet alleen een impact op de gewestelijke economische ontwikkeling en de creatie van werkgelegenheid, het brengt eveneens risico's voor de volksgezondheid en het milieu met zich mee.

Om het aanpakken van deze verontreinigingen te vergemakkelijken, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verschillende economische hulpmiddelen ontwikkeld, zoals het toekennen van premies voor de uitvoering van bodemonderzoeken en behandelingswerken, de publieke behandeling van bepaalde terreinen en de sectorale fondsen voor de sanering van verontreinigde bodems (zoals BOFAS voor tankstations).

De bodempremie

Bij weesverontreiniging (d.w.z. verontreinigingen waarvoor er geen verantwoordelijke gekend is, waarvan de veroorzaker niet meer bestaat of die werd veroorzaakt voor 20/01/2005 door personen die geen eigenaar of exploitant van het terrein (meer) zijn) of wanneer er geen verontreiniging werd vastgesteld, kent Leefmilieu Brussel sinds 2007 premies toe. Het doel is om verplichtinghouders financiële steun te verlenen zodat zij de kosten van studies en eventuele behandelingswerkzaamheden kunnen dekken.

Dergelijke premies kunnen worden toegekend voor een verkennend bodemonderzoek, een gedetailleerd onderzoek, een risico-onderzoek, een risicobeheersvoorstel, een saneringsvoorstel, een eindevaluatie en de sanerings- of risicobeheerswerken.

BOFAS

Het BOFAS fonds werd in 2004 opgericht voor de bodemsanering van publieke tankstations in België. BOFAS pakt de historische bodemverontreiniging, veroorzaakt door tankstations, aan door operationele en/of financiële tussenkomst bij de sanering van verontreinigde terreinen. Het fonds wordt gefinancierd door een bijdrage geïnd op benzine en diesel, teruggewonnen zowel op de winstmarge van de oliesector als op de prijs aan de pomp. Sinds 1 januari 2018 worden er geen bijdragen meer geïnd, aangezien BOFAS over voldoende middelen beschikt voor de resterende saneringen van verontreinigde tankstations. De functionering van BOFAS is geregeld door het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2002 tussen de Federale Staat en de drie gewesten, gewijzigd door een nieuw akkoord gepubliceerd op 20 september 2007 in het Belgisch Staatsblad. De vzw BOFAS wordt gecontroleerd door de Interregionale Commissie van de bodemsanering, samengesteld door vertegenwoordigers van de drie gewesten en de Federale Overheidsdienst Economie. Op 8 mei 2019 werd het samenwerkingsakkoord gewijzigd om het indienen van een interventieaanvraag, gedurende een periode van 6 maand, opnieuw mogelijk te maken. Het is niet meer mogelijk een aanvraag in te dienen. De erkenning van Bofas loopt af op 31/12/2027.

Promaz

[Promaz](#) is een Belgisch bodemsaneringsfonds voor verontreinigingen die zijn ontstaan door lekkende mazouttanks en/of -leidingen die gebruikt worden of werden voor de verwarming van gebouwen. Het fonds biedt begeleiding en financiële steun bij de sanering van dergelijke bodemverontreiniging. Eigenaars en exploitanten hadden tot 28/2/2025 de tijd om hun interventieaanvraag in te dienen.

Na deze datum, en zodra alle aanvragen zijn onderzocht op ontvankelijkheid, zal Promaz een behandelingsvolgorde opstellen voor de nog te saneren locaties, die zal worden gespreid over ongeveer twintig jaar. Promaz blijft ook tussenkomen voor bodemverontreinigingen ten gevolge van een mazoutlek, op voorwaarde dat de verontreiniging na 28 februari 2025 werd vastgesteld. Voor nieuwe incidenten kan dus nog steeds een aanvraag worden ingediend.

Publieke behandeling

Wanneer bepaalde verontreinigingssituaties te ingewikkeld raken kan dit leiden tot blokkering van het behandelingsproces en de ontwikkeling van een terrein hinderen, zoals bij verontreinigingen die zich over meerdere percelen hebben verspreid (buurtvervuiling) en bij grote industriële braakliggende terreinen. Het mechanisme van de publieke behandeling werd in 2017 gecreëerd om dergelijke situaties op te lossen en zodoende de sites zo snel mogelijk te kunnen herstellen en herbestemmen. Voor de geselecteerde dossiers neemt het Gewest dan de plaats in van de houders van de verplichting voor de uitvoering van bodemonderzoeken en -behandelingswerkzaamheden van weesverontreinigingen. Deze kunnen dan genieten van de nodige financiële, technische en administratieve ondersteuning van Leefmilieu Brussel, in samenwerking met CityDev.brussels. Het fonds wordt gefinancierd door de geïnde retributies van de bodemattesten.

Aankoopcentrale voor bodemonderzoeken

Het doel van de aankoopcentrale is om overheidsorganisaties te ondersteunen bij hun bodemonderzoeken en werken voor de behandeling van bodemdegradaties. Dankzij de 7 geselecteerde bodemdeskundigen vereenvoudigt de centrale de administratieve formaliteiten en garandeert zij lage prijzen voor de uitvoering van de onderzoeken. De aankoopcentrale is bestemd voor gemeentelijke, gewestelijke en federale overheidsorganisaties die onderworpen zijn aan de regelgeving inzake overheidsopdrachten en die een bodemonderzoek willen laten uitvoeren op een site in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De PFAS-campagnes

Geconfronteerd met de PFAS-problematiek volgt Leefmilieu Brussel deze stoffen van nabij op en heeft het de aanwezigheid ervan (of de potentiële aanwezigheid ervan) in de bodems en het grondwater binnen het Gewest in kaart gebracht. Daartoe werden ongeveer 3.500 locaties geïdentificeerd als verdacht wat PFAS betreft, wegens activiteiten of incidenten die aanleiding kunnen geven tot een lozing van deze stoffen in het milieu, zoals het gebruik van PFAS-houdend blusschuim. De kaart wordt dagelijks bijgewerkt om de meest recente informatie weer te geven.

Sinds 2021 heeft Leefmilieu Brussel analysecampagnes uitgevoerd naar PFAS op verdachte locaties met een theoretisch risico op verontreiniging. Sinds 2022 wordt bovendien rekening gehouden met deze stoffen in bodemonderzoeken om eventuele verontreinigingen op te sporen. Er werden ook Brusselse normen vastgesteld om het beheer van PFAS in bodems en grondwater te omkaderen. De sinds 2022 voorgestelde waarden zijn officieel van toepassing sinds de inwerkingtreding van het besluit van 30 mei 2024 tot wijziging van het besluit van 29 maart 2018, dat de interventie- en saneringsnormen vastlegt.

Tot op heden werden 390 percelen onderzocht op de aanwezigheid van PFAS in de bodem en/of het grondwater. Op 132 percelen werd een verontreiniging vastgesteld, waarvan 98 een verontreiniging van het grondwater vertonen, 60 een bodemverontreiniging en 26 zowel een bodem- als een grondwaterverontreiniging.

De code van goede praktijk voor PFAS, die sinds 2022 ter beschikking wordt gesteld van deskundigen, werd meermaals geactualiseerd om het beheer van PFAS-verontreinigingen te verbeteren. Hierdoor kan voortaan sneller worden opgetreden wanneer een verontreiniging wordt vastgesteld, door aangepaste maatregelen ter bescherming van de gezondheid te nemen, zoals een verbod op het telen van groenten en fruit, het consumeren van eieren van ter plaatse gehouden kippen of, indien nodig, het opleggen van noodmaatregelen bij een aanzienlijke verontreiniging in een wijk met gevoelige functies (moestuinen, speelpleinen, kinderdagverblijven, scholen enz.).

Leefmilieu Brussel heeft een risicoanalyse gefinancierd naar aanleiding van een PFAS-verontreiniging die werd vastgesteld in een wijk van Sint-Jans-Molenbeek, evenals PFAS-analyses in de tuinen van woningen rond de Sicli-site in Ukkel. In samenwerking met de betrokken gemeenten werden verschillende infosessies georganiseerd voor de omwonenden, niet alleen om hun toestemming te verkrijgen voor het uitvoeren van de analyses, maar ook om de conclusies en aanbevelingen mee te delen.

Met het oog op transparantie heeft Leefmilieu Brussel in 2022 een webpagina online geplaatst die gewijd is aan PFAS in de bodem en het grondwater van het Gewest. Deze pagina wordt regelmatig bijgewerkt en werd aangevuld met een FAQ die in 2023 werd uitgebreid en in 2025 werd geactualiseerd. Ze informeert de burgers over de risico's van PFAS, de uitgevoerde analyses, de geldende regelgeving en de maatregelen die worden genomen om eventuele verontreinigingen te beheeren. Daarnaast heeft Leefmilieu Brussel ook een artikel gepubliceerd waarin de tien meest gestelde vragen over PFAS worden beantwoord.

Te bereiken kwantitatieve doelstellingen en desgevallend statuut van de streefdoelen:

Er zijn geen kwantitatieve doelstellingen die tegen een vastgelegde datum moeten worden bereikt.

2 METHODOLOGISCHE GRONDSLAGEN

Definities:

De bodempremie

De indicator bepaalt het aantal bodempremies die door het Brusselse Gewest (Leefmilieu Brussel) werden toegekend sinds 2017 en geeft de verdeling van het aantal premies, toegekend voor de verschillende soorten bodemonderzoeken en bodembehandelingswerken weer.

Daarnaast rapporteert de indicator het bedrag van de toegekende premies per jaar en het gemiddelde bedrag per premie. Ook aandeel van het totale premiebedrag dat aan respectievelijk natuurlijke personen en rechtspersonen werd toegekend, wordt berekend.

BOFAS

De indicator berekent het aantal ontvangen geldige aanvragen voor operationele en financiële steun van het BOFAS-fonds, voor terreinen in het Brussels Gewest, en het toegekende bedrag.

Promaz

De indicator berekent het aantal ontvangen geldige aanvragen voor steun van het Promaz-fonds, voor terreinen in het Brussels Gewest.

Publieke behandeling

De indicator geeft het aantal percelen aan en de corresponderende oppervlakte waarvoor het mechanisme van de publieke behandeling ondersteuning heeft geboden voor de behandeling en/of het onderzoek van het terrein en het totaalbedrag dat werd besteed voor de publieke behandeling wordt weergegeven.

De aankoopcentrale voor bodemonderzoeken

De indicator geeft weer welk budget reeds aan projecten werd besteed en hoeveel overheidsorganisaties die projecten uitvoerden.

De PFAS-campagnes

De indicator geeft weer hoeveel percelen in Brussel werden onderzocht op PFAS in de bodem en/of het grondwater en op hoeveel percelen een verontreiniging werd vastgesteld.

Berekeningswijze en aangewende gegevens:

De bodempremie

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'.

BOFAS

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'. Het totaal aantal ontvangen geldige aanvragen is de som van alle aanvragen sinds 2004, inclusief de dossiers die werden ingediend in de verlengde periode voor het indienen van aanvragen in 2019.

Promaz

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'. Het totaal aantal ontvangen geldige aanvragen is de som van alle aanvragen sinds 28/02/2022.

Publieke behandeling

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'.

De aankoopcentrale voor bodemonderzoeken

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'.

De PFAS-campagnes

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'.

Eenheid:

De bodempremie

Aantal bodempremies

Bedrag van de toegekende premies: €

BOFAS

Aantal geldige interventieaanvragen

Toegekende bedrag: €

Promaz

Aantal geldige interventieaanvragen

Publieke behandeling

Aantal bestudeerde of behandelde percelen

Oppervlakte van de behandelde percelen: ha

Besteedde bedrag: €

De aankoopcentrale voor bodemonderzoeken

Besteedde bedrag: €

De PFAS- campagnes

Aantal onderzochte percelen

Aantal verontreinigde percelen

Bron van aangewende gegevens:

Deze gegevens zijn afkomstig van de databanken "Bodems" van de afdeling "Inspectie en verontreinigde bodems" van Leefmilieu Brussel. Ze zouden elk jaar opnieuw moeten worden verwerkt bij het opstellen van het jaarverslag van de onderafdeling "Bodems".

Aanbevolen periodiciteit voor het bijwerken van de indicator:

jaarlijks

3 COMMENTAAR AANGAANDE DE METHODOLOGIE OF INTERPRETATIE VAN DE INDICATOR

Beperking van de indicator en gebruiksvoorzorgen:

Publieke behandeling

Aangezien het kadastrale perceel de geografische eenheid van de inventaris vormt en de gegevensbank "Bodems" op basis van het kadastraal perceel is opgebouwd, worden de oppervlakten van de kadastrale percelen, en niet de werkelijk behandelde oppervlakten in rekening gebracht. Met moet zich dan ook bewust zijn van het feit dat voor de bodemordonnantie het behandelen van het verontreinigd gedeelte van het perceel neerkomt op de behandeling van het kadastrale perceel in zijn totaliteit. Al de onderzoeken en bodembehandelingswerken worden dus volgens de overeenstemmende kadastrale percelen in de inventaris van de bodemtoestand opgenomen. Het is mogelijk dat eenzelfde onderzoek betrekking had op een deel van een perceel dan wel op meerdere percelen.

Moeilijkheden eigen aan de methodologie: -

Gegevens ter aanvulling (voor de interpretatie of verfijning van de analyse...): -

4 VERBANDEN MET ANDERE INDICATOREN OF GEGEVENS (UIT HET RAPPORT OVER DE STAAT VAN HET BRUSSELS LEEFMILIEU)

- [De inventaris van de bodemtoestand](#)
- [Bodemgezondheid](#)

5 VOORNAAMSTE INSTELLINGEN BETROKKEN BIJ HET ONTWIKKELEN VAN GELIJKAARDIGE INDICATOREN (EUROPA, BELGIË, ANDERE GEWESTEN)

Opmerking: Niet alle indicatoren die hieronder worden vermeld zijn te vergelijken omwille van verschillen in definitie, methodologie etc.

Vlaams Gewest

[OVAM, Jaarverslag](#)

[Statistiek Vlaanderen, Verontreinigde gronden](#)

[Circulaire economie Vlaanderen, bodemverontreiniging- en sanering](#)

Waals Gewest

[Etat de l'environnement Wallon, Indicateurs environnementaux, Gestion de la pollution locale des sols](#)

België

[BOFAS, BOFAS in cijfers](#)

Europese Unie

[European Environment Agency, Progress in the management of contaminated sites \(Indicator\)](#)

[European Environment Agency, Soil pollution and ecosystems](#)

6 BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES (METHODOLOGIE, INTERPRETATIE)

- MINISTERIE VAN HET BHG 2009. "[Ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems](#)", Belgisch Staatsblad van 10/03/2009.
- BHG 2010. "[Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van de lijst van de risicoactiviteiten](#)", Belgisch Staatsblad van 17 februari 2010, p. 10122.
- [Lijst van ingedeelde inrichtingen \(risicoactiviteiten\)](#)

7 DEKKING IN TIJD EN RUIMTE

Beschikbaarheid in de tijd:
2004-2026

Ruimtelijke dekking van de gegevens:
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Meest recente bijwerking van de indicator:
Augustus 2026

Meest recente bijwerking van de methodologische fiche:
Augustus 2026